

MEDSTROKOVNI PRISTOPI V SLOVENSkih ETNIČNIH ŠTUDIJAH

Albina Nečak Lük
Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 323.15(497.4):39:81'246.2'282.8

Etnične študije s svojo več-, med- in transdisciplinarno naravnostjo in primerjalno naravo nujno vključujejo tudi jeziko(slo)vno tematiko. Jezikovno znanje in raba jezikov v razmerah jezikovnega stika pokažeta na razumevanje govorčeve identitete na eni strani, na drugi pa na smeri širjenja oz. opuščanja jezikov. Prispevek razgrinja nekatere medstrokovne pristope pri raziskovanju stičnih jezikovnih položajev v slovenskem etničnem prostoru.

medstrokovno jezikoslovje, etnične študije, etnolingvistična vitalnost, govorno prilagajanje

Language topics constitute an indispensable ingredient of multi-disciplinary, interdisciplinary and transdisciplinary ethnic studies. The study of language proficiency and language use in different contexts can provide insights into both speaker identity and tendencies of language spread and shift. The author describes some research approaches to language contact in the Slovene ethnic area.

interdisciplinary linguistics, ethnic studies, ethnolinguistic vitality, speech accommodation

Uvod

Razmišljanje o medstrokovnosti v slovenistiki želim usmeriti k povezavam med jezikoslovnimi in etničnimi študijami. Etnične študije s svojo več-, med- in transdisciplinarno naravnostjo in primerjalno naravo nujno vključujejo jeziko(slo)vno tematiko kot eminentno sestavino pokazateljev etnične pripadnosti. Etnični stik¹ praviloma pomeni tudi jezikovni stik, zato so preiščljanja o stičnem jezikovnem položaju neizogibna sestavina prepoznavanja razmerij med dvema jezikovnim skupnostma.

V uvodnem delu se bom, brez težnje po izčrpnem prikazu, dotaknila temeljne medstrokovne jezikoslovne tematike in medstrokovnih disciplin. V nadaljevanju bom opozorila na zametke medstrokovnega jezikoslovja, predvsem sociolingvistike že pred vzpostavitvijo uradnega raziskovalnega polja uporabnega jezikoslovja v 60. letih, ki so jih po moji presoji poznali tudi znani tuji razisko-

valci, četudi tega ni mogoče razbrati iz referenc, ki jih navajajo v svojih delih. Zatem bom predstavila koncepte, ki so služili kot izhodišče za raziskovanje stičnih jezikovnih položajev v slovenskem etničnem prostoru oz. v slovenskih etničnih študijah. Ob koncu bom pristavila nekaj v prihodnost usmerjenih misli.

Pogled na medstrokovnost v jezikoslovnem raziskovanju

Nastavke za razvoj medstrokovnih pristopov v jezikoslovju bi lahko iskali v de Saussurovem (1916) razlikovanju med jezikom in govorom (jezik # govor). Razlikovanje med konkretno jezikovno rabo (parole) in sistemom (langue) vodi, podobno kot v drugih znanostih ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja (filozofiji, psihologiji), do dihotomije na relaciji posameznik – skupnost. Raziskovanje govora pripelje v ospredje opazovanja posameznega govorca in govorno

¹ Vsak stik pomeni potencialni konflikt.

dejavnost, medtem ko se opazovanje jezika kot sistema usmeri na raziskovanje jezikovne strukture.

Labov (1971) je to dvojnost označil kot *de saussurovski* paradoks:

Jezik kot kolektivno lastnost je mogoče proučevati samo s proučevanjem njegove realizacije na ravni posameznika, saj ne obstaja v drugi obliki, ki bi bila dostopna opazovanju; po drugi strani pa je jezik kot lastnost posameznika mogoče opazovati le kot projekcijo izvlečka iz skupinskega jezika. Družbeni vidik je mogoče analizirati z opazovanjem posameznika, individualni aspekt pa z opazovanjem jezika v njegovem družbenem kontekstu (v razmerju do drugih).

Z razlikovanjem med jezikovno zmožnostjo in govorno dejavnostjo je generativist Chomsky (1965) pogled na jezik razširil v smeri psiholingvistike. Raziskovanje zakonitosti in okoliščin, ki usmerjajo udejanjanje jezikovne zmožnosti, latentnega, abstraktnega jezikovnega znanja, je danes med najbolj intrigantnimi vprašanji nevroloških in kognitivnih znanosti.

Kljub nekaterim nasprotovanjem takšnim delitvam (Vygotsky 2010) se šele v zgodnjih 60. letih prejšnjega stoletja začnejo uveljavljati stališča o medsebojni sovisnosti med jezikovno rabo in zunanji, družbenimi dejavniki. To privede do rahljanja t. i. aksioma kategorialnosti in do vse večje dovzetnosti raziskovalcev za obravnavo variabilnosti in variantnosti v jeziku, ki jo je uradno jezikoslovje do začetkov razvoja sociolingvistike videlo kot neznanstveni ali vsaj zunajjezikoslovni problem. Še več: pokazalo se je, da se medsebojno delovanje nejezikovnih in jezikovnih dejavnikov odlikava tudi v jezikovni strukturi, da torej do jezikovne spremembe ne pripeljejo le znotrajjezikovni, temveč tudi zunajjezikovni dejavniki. Po drugi strani so raziskave prinesle potrditev, da je tudi udejanjanje jezikovne zmožnosti skozi konkretno govorno dejavnost tesno povezano z družbenimi in psihološkimi okoliščinami. Kontekstualni dejavniki postanejo pomembna

spremenljivka pri raziskovanju usvajanja in rabe jezika(ov). Iz takšnega zornega kota je delitev jezik – govor podobno kot delitev jezikovna zmožnost – govorna dejavnost koristna in uporabna v operacionalne namene raziskovanja, vendar pri tem ne smemo pozabiti dejstva, da gre za dva vidika istega pojava: Jezik se v govoru ustvarja, hkrati pa ga govor omogoča (Majer 1971).

Večdisciplinarno opazovanje jezikov (filozofija, etnologija, antropologija, arheologija, zgodovina) kot orodja človekove mentalne in fizične dejavnosti je prineslo nova vedenja o jeziku in popestrilo jezikovni zemljevid sveta, hkrati pa je postavilo tudi zametke medstrokovnim jezikoslovnim disciplinam.

V raziskovanje praktičnih problemov jezika in sporazumevanja se danes vključujejo številne stroke, ki skupaj z jezikoslovnimi disciplinami oblikujejo nove metodološke prijeme za razkrivanje značilnosti predmeta raziskovanja in povezav med značilnimi sopojavi. To po eni strani omogoča nove smeri razmišljanja o jezikovnih pojavih in usmerja razvijanje novih konceptualnih prijemov, po drugi pa medstrokovno raziskovanje pospešuje razumevanje vloge jezika pri delovanju človeštva in oskrbuje s potrebnim znanjem tiste, ki so odgovorni za z jezikom povezane odločitve oz. odločitve, ki se na jezik nanašajo. Takšne odločitve so potrebne na praktično vseh področjih človekovega življenja in dela: v izobraževanju, medijih, upravi, administraciji, na sodiščih, v zdravstvu in drugih delovnih področjih. Na to kaže že kratek in arbitraren seznam z jezikom povezanih raziskovalnih tem in problemov, ki se na ravni posameznika vrstijo od usvajanja/učenja prvega, drugega in tujega jezika, poučevanja, poslušanja, razumevanja, branja, pisanja, upovedovanja, sporočanja do vprašanj možganskih funkcij in kognitivnega procesiranja, mišljenja itn., na skupnostni ravni pa zajemajo področja leksikografije, prevajanja/interpretacije, javnega sporazumevanja, ideologije, politike, kulture, izobraževanja,

medijev, tehnologij, umetne inteligence, tržišča, avtorstva,² če navedem le najvidnejše.

Analiza govorne dejavnosti opazovalcu posreduje številne informacije o govornem jeziku in njegovi vlogi v družbenem sporazumevanju. Odvisno od naravnosti raziskave – ali stremi k odkrivanju bioloških/medicinskih, kognitivnih, osebnostnih, osebnih, stilnih, družbenih značilnosti govorca ali družbenokulturnih, socioloških, političnih in ekonomskih dejavnikov, ki delujejo na jezikovno izbiro – se jezikoslovje povezuje z družboslovnimi in naravoslovnimi vedami v medstrokovne discipline. Ker podrobno navedanje in opisovanje le-teh presega namen in možnosti tega prispevka, se omejujem na v uporabnem jezikoslovju prevladujoče klasične medstrokovne pristope (Preglednica 1).

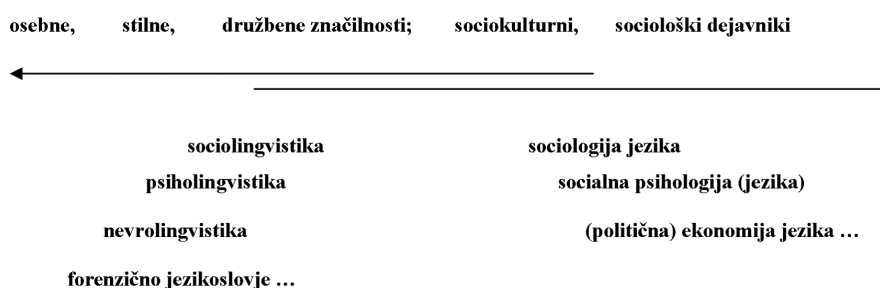
Pri medstrokovni obravnavi jezika in govorne dejavnosti zato nujno prihaja do prekrivanja med posameznimi medstrokovnimi disciplinami.³

Medstrokovnost v raziskovanju medetničnih in medjezikovnih razmerij

Umeščenost na križišču germanskega, romanskega, ugrofinskega in slovanskega sveta in stičišču jezikov je številnim generacijam raziskovalcev na Slovenskem nudila neizčrpen vir za jezikoslovna raziskovanja. To dokazujejo tudi tipične medstrokovno naravnane jezikoslovne študije pred uradno vzpostavitev uporabnega jezikoslovja kot raziskovalnega polja, ki združuje različne medstrokovne discipline. Tako je, na primer, dvajset let pred Fergusonovo (1959) objavo

Preglednica 1: Medstrokovno jezikoslovje – Študij razmerij med jezikom in posameznikom oz. družbo

Kaj lahko razberemo iz govorne/sporočajske dejavnosti?

² Forenzičnemu jezikoslovju, ki se kljub nekaterim že dalj časa razvitim pristopom, kot je medstrokovna disciplina, ki se sistematično vzpostavlja v novejšem času, se kot posebno področje pridružuje prepoznavanje/ugotavljanje avtorstva. S statistično analizo različnih jezikovnih pojavov v anonimnih ali glede avtorstva dvomljivih oz. oporečnih besedil ter s primerjavo z isto metodo pridobljenih podatkov o besedilih znanega avtorja je mogoče prepoznati plagate. (Ob tem se je sinonimija pokazala kot uporaben pripomoček.)

³ Tako je npr. kmalu po vzpostavitvi sociolingvistike kot celovitega medstrokovnega področja, ki proučuje razmerja jezik – skupnost (družba), prišlo do cepitve med sociolingvistiko kot stroko, ki raziskuje razmerja med jezikom in družbo z namenom razumeti jezikovne strukture, in sociologijo jezika, ki prav tako proučuje razmerja med jezikom in družbo z namenom razumeti družbene strukture. Glede na isti predmet proučevanja razlikovanje temelji predvsem na poudarkih, obeh strok pa zaradi prekrivanja ni mogoče povsem razmejiti. V literaturi je prevladalo stališče, da je sociolingvistika medstrokovna veja jezikoslovja, sociologija jezika pa medstrokovna veja sociologije. Prav zaradi širine in prekrivanja predmeta proučevanja postajajo tudi takšne disciplinarne delitve preširoke in se oblikujejo nove poddiscipline (npr. jezikovna politika kot medstrokovno področje), kar naj bi privedlo do natančnejše opredelitve predmeta raziskovanja in posledično do oblikovanja zanesljivejšega metodološkega aparata za proučevanje. Spomnimo se, da se je na podoben način gradila medstrokovna pragmalingvistika.

»uradne« definicije diglosije – družbeno določene razporeditve funkcij jezikov v stiku in/oz. zvrsti – pojav podrobno opredelil Isačenko (1938: 114) z opisom jezikovnega stika vzdolž slovenskih meja (na Koroškem):

Nič manj kot štiri jezike je mogoče opazovati v medsebojnem sožitju; vsak ima svojo lastno, strogo zamejeno funkcijo s tako strogimi mejami, da je vsaka izmenjava skoraj izključena. [...] V tem jezikovnem koordinatnem sistemu so sociale razmejitev položene na horizontalno os, etnična raznolikost pa je razporejena na vertikalni osi.⁴

Razmerja med jezikom in etničnostjo so predmet teoretskih konstruktov in empiričnih preverjanj na disciplinarni in meddisciplinarni ravni. Spreminjanje vzorcev jezikovne rabe, ki sproža procese t. i. širjenja, ohranjanja oziroma opuščanja jezikov v dvo(več)jezičnih okoljih, raziskovalci običajno povezujejo s stopnjo istovetenja rojenih govorcev določenega jezika z odnosno etnično/jezikovno skupnostjo. Jezik je pač ena najbolj razvidnih sestavin etničnega. Izkazovanje, poudarjanje etnojezikovnih značilnosti pripadnikov manjšinskih skupnosti na eni strani in večinskih na drugi oziroma opuščanje manifestativnih znakov etničnega, med njimi tudi jezika, je povezano s primerjalnim vrednotenjem družbenega položaja lastne etnije in položaja drugorodne skupnosti ter posledičnega zadovoljstva (ali nezadovoljstva) glede pripadnosti določeni

skupini. Navedeni psihološki mehanizmi so povezani z vrsto družbenostrukturnih dejavnikov (statusnih, demografskih, dejavnikov institucionalne podpore), ki spodbujajo ali zavirajo pozitivno etnično (in jezikovno) istovetenje pripadnikov skupnosti z lastno etnijo. Na drugi strani se dojemanje lastnega (tudi jezikovnega) položaja oblikuje tudi ob (dejanskem ali domnevnem) ravnanju pripadnikov drugorodne skupnosti v medskupinskih stikih.⁵

Kakor raziskovanje drugih razsežnosti življenja v etnično mešanem okolju tudi analiza sporazumevanja terja osvetlitev pojava iz različnih zornih kotov. V nadaljevanju navajam nekaj raziskovalnih pristopov, uporabljenih v slovenskem etničnem prostoru.⁶

1. Teorijo analize domen je iz osnovega Greenfieldovega modela razvil Fishman (1968) z namenom analizirati diglosijo. Opira se na podmeno, da je izbira jezika v večjezičnih okoljih oziroma izbira zvrsti v enojezičnih okoljih povezana z enotami družbene organiziranosti, kakor so družina, prijatelji, sosedstvo, šola itn. Jezikovno obnašanje je po tej teoriji določeno z dokaj trdnim sistemom norm in družbeno-kulturnih pričakovanj, ki jih udeleženci sporazumevanja upoštevajo v skladu s svojimi družbenimi vlogami. Govorna domena je instrument, ki omogoča analizo večplastne družbene interakcije v življenju jezikovne skupnosti. Primerna je

⁴ Območje Koroške, kjer je Isačenko izvedel tipično sociolingvistično študijo Narečje vasi Sele, je k raziskovanju na samem terenu pritegnilo pomembne medstrokovno naravnane (etno- in socio-) lingviste, ki so med utemeljitelji medstrokovnih jezikoslovnih disciplin, npr. etnografije sporazumevanja, kontaktnega jezikoslovja (Gumperz, Priestly, Nelde). Vredno bi bilo izvedeti, ali jih je k temu, kakor Priestlyja, napotila tudi Isačenkova študija.

⁵ Podobne socialno-psihološke vzvode in mehanizme, ki delujejo na razmerja med različnimi etnijami in njihovo etnojezikovno vitalnost, je mogoče opazovati tudi na širši (nemanjšinski) regionalni (EU) in globalni sceni.

⁶ Prikaz povzemam po Nečak Lük (1998). Izčrpnega prikaza medstrokovnih pristopov, ki so bili zajeti v obsežni raziskavi različnih raziskovalnih ustanov v Sloveniji (Inštitut za narodnostna vprašanja, Filozofska fakulteta UL, Inštitut za sociologijo, FDV UL, ZRC SAZU, Univerza v Mariboru, Primorska univerza itn.) in v zamejstvu (SLORI Trst, SZI Celovec, Inštitut Urban Jarnik, Celovec, raziskovalni krožki v Porabju in na Reki itn.) na tem mestu ni mogoče podati. Vsekakor bi bilo v korist slovenske medstrokovne jezikoslovne znanosti, če bi pridobili celovit, sistematični pregled raziskovanja jezikovnih pojavov v etničnih, pa tudi drugih interdisciplinarnih študijah (npr. edukacijskih) na Slovenskem. V takšen projekt bi lahko s ciljno izbiro diplomskih in seminarskih tem vključili tudi študente.

zlasti za raziskovanje govornega obnašanja na velikih vzorcih in omogoča indirektno prepoznavanje značilnosti govornega obnašanja pripadnikov različnih jezikovnih skupnosti. Ta raziskovalni pristop služi odkrivanju splošnih trendov v govornem obnašanju jezikovnih skupnosti. V korelaciji z drugimi družbeno strukturnimi dejavniki odkriva interakcijo med govornim obnašanjem in družbenim/institucionalnim kontekstom ter napoveduje razvoj v smeri ohranjanja ali opuščanja manjšinskega jezika.

V slovenskem okolju je bil pristop v različnih prilagojenih izvedbah uporabljen pri poučevanju sociolingvističnega položaja v Prekmurju, v Slovenski Istri ter na Koroškem, Tržaškem in v Porabju.

2. Interakcijska teorija je zasnovana na funkciji jezikovne izbire. Znana je pod imenom etnografija govora (začetnika Del Hymes in Gumperz 1972). Izhaja iz pojma sporazumevalne zmožnosti, ki je definirana kot skupni sistem poznavanja pravil sporazumevanja, ki govorcem omogoča primerno obnašanje v različnih družbenih položajih, vključno z izbiro ustreznega jezikovnega sredstva. Posameznik in družbeni položaj, v katerem posameznik deluje, sta izhodiščni postavki tega modela. Od tod izhaja potreba po metodološki modifikaciji, ki zahteva usmerjanje pozornosti k mikrostrukturnim okoliščinam jezikovnega sporazumevanja ter seveda uporabo interpretativnih postopkov, kakor so udeležensko raziskovanje, globinski intervjuji. Tovrstni raziskovalni pristop terja poglobljeno poznavanje kulture skupnosti ter njenih sporazumevalnih pravil. Osrednji koncept je *družbena mreža*, prenesen na teren sociolingvistike *govorna mreža*, definirana kot socio-geografska enota z vzajemno razporeditvijo vlog in skupno interakcijo v okviru govorne skupnosti. V slovenskem etničnem prostoru imamo na tem pristopu zasnovano študijo samega Gumperza (Gumperz 1972), ki je s pomočjo svojih študentov raziskoval družbeno pogojene značilnosti rabe jezikov v slovensko-nemški vasi na

avstrijskem Koroškem. Pripomniti velja, da interpretacija podatkov ne kaže na ekscentno poznavanje kulturnih pravil in sociolingvističnih razmer na Koroškem. Sicer je težko razumeti, da odsotnost rabe slovenščine v javnosti interpretira kot vljudno obnašanje dvojezičnih Slovencev do enojezičnih govorcev nemškega jezika.

3. Teorije s področja socialne psihologije. Govornega obnašanja v večjezičnem okolju ni mogoče pojasnjevati samo z različnimi družbenimi dejavniki, torej z objektivnimi razlogi, temveč na izbiro jezika vplivajo tudi socialno-psihološki dejavniki. Študij socialnopsiholoških spremenljivk omogoča razkrivanje pogledov udeležencev na statusna razmerja med jezikovnimi skupnostmi ter razkrivanje subjektivnih razlogov ohranjanja oziroma opuščanja jezikov.

3.1 Pokazalo se je, da jezikovna stališča vplivajo na jezikovno izbiro in posledično na ohranjanje oziroma opuščanje jezikov. Posebno zanimanje je namenjeno raziskovanju pomena oz. vpliva jezikovnih stališč pri usvajanju oz. učenju jezikov. Stališča le posredno zadevajo sam jezik, v prvi vrsti kažejo odnos do jezikovne oz. etnične skupnosti in govorcev določenega jezika. Na tem mestu ni mogoče razčlenjevati narave stališč ter povezav med stališči in vedenjem. Vsekakor vedenje o vrednotenju in stališčih do jezika lastne in druge skupnosti v večjezičnih okoljih lahko pripomore k osvetlitvi zaznave pripadnikov manjšine (in večine) o lastnem družbenem položaju ter k razumevanju dinamike medetničnih odnosov. Opozori lahko na pomen jezika kot povezovalnega/razločevalnega dejavnika skupnosti ter na identiteto govorcev.

3.2 V repertoar socialnopsiholoških pristopov k raziskovanju trendov ohranjanja in opuščanja jezikov manjšinskih skupnosti sodi teorija o etnolingvistični vitalnosti (Giles 1977). Konceptualni okvir te teorije je zgrajen ob upoštevanju teorije o jezikovnem prilagajanju (akomodaciji) ter teorije o medskupinskih odnosih (Tajfel 1978). Teorija

jezikovnega prilagajanja je zasnovana na dejstvu, da govorci izbirajo jezikovnih sredstev ter način sporočanja prilagajajo sogovorniku in pri tem ustrezno spreminjajo svoje govorno obnašanje. V splošnem gre za nezaveden pojav, ki poteka v smeri primikanja (konvergence) ali odmikanja od govora sogovornika (Le Page, Tabouret Keller 1985). V večjezičnih okoljih prilagajanje odraža tudi govorčevu razumevanje odnosov med etnijami v stiku. Teorija je grajena na podmeni, da pripadniki skupin primerjajo svoj družbeni položaj s položajem drugih skupin ter želijo biti pozitivno ovrednoteni kot posebna skupina. Pripadniki družbeno podrejenih skupin želijo vzpostaviti pozitivno identiteto bodisi z asimilacijo, redefinicijo lastnih vrednot bodisi s tekmovalnostjo. Koncept vitalnosti je zgrajen na funkcijah in prestižu jezika etnične skupnosti. Model etnolingvistične vitalnosti vključuje tri sklope spremenljivk: statusne oz. socialnoekonomske, etnodemografske ter spremenljivke institucionalne podpore, ki so zasnovane kot subjektivne kategorije, namreč kot percepcija in primerjava lastnega položaja s položajem druge skupnosti.

Kombinacija navedenih teoretskih pristopov omogoča analizo sociopsiholoških vidikov jezikovnega stika ter razmerij med jezikom in etnično identiteto. Razkriva vidike jezikovnega položaja, ki so posledica eksplisitnega ali implicitnega načrtovanja statusa jezikov v stiku na določenem območju. Ti strukturni dejavniki (spremenljivke) usmerjajo intenzivnost etnojezikovne vitalnosti manjšin. Etnojezikovna vitalnost je označena kot lastnost etnične (jezikovne) skupine (v našem primeru narodne manjšine), da se v medskupinskih razmerjih obnaša kot posebna in razvidna kolektivna celota (Giles 1977). Skupine s šibko vitalnostjo izgubljajo zmožnost razlikovanja od drugih skupin. Večja vitalnost predvidoma pomeni tudi večjo možnost za ohranjanje in razvoj njenega

jezika ter s tem za preživetje in razvoj skupnosti.

Izvedbene inačice modela so bile uporabljene med Slovenci v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, pa tudi v narodno mešanih okoljih v Sloveniji.

3.3 Ob prestopu z makrosociolingvistične ravni analize na mikro raven velja opozoriti na divergenco med etnično pripadnostjo na eni strani ter sporazumevalno zmožnostjo in dejavnostjo na drugi. Kadar gre za premike v identiteti posameznika, ni mogoče enoznačno trditi, da gre jezikovna preusmeritev (opuščanje jezika prednikov) pred etnično preusmeritvijo (izjavljanjem/občutenjem pripadnosti k drugi etniji) niti da premiki po pravilu tečejo v obratni smeri. Posebno delikatno je vprašanje etničnih in jezikovnih prioritet, kadar gre za osebo iz mešanega zakona. Torvrstne raziskave so bile narejene v Slovenski Istri ter med Slovenci v Italiji, v modificirani obliki pa tudi v drugih narodno mešanih območjih na obeh straneh slovenske meje.

Procesi opuščanja jezika so značilni zlasti za etnije, ki živijo v neuravnoteženem družbenem položaju. Takšna je izkušnja večine manjšinskih skupnosti. V razmerah uravnoteženega družbenega položaja, zlasti tam, kjer se pojavlja dvosmerna dvojezičnost (dvojezični so, vsaj do določene ravni, tudi pripadniki večinske skupnosti), je mogoče glede položaja jezika manjšine predvideti zlasti ohranitvene in razvojne trende. V zadnjem času smo vse pogosteje pričali pojavu etnične revitalizacije manjšinskih skupnosti, pri katerih so se (vsaj na prvi pogled) mnoge etnične poteze, med njimi tudi jezik, že izgubile, danes pa ponovno vzpostavljajo svojo izvorno etnično in jezikovno istovetnost. Ob tem se zdi, da je ključna točka oživljanja opuščene jezika vzpostavitev medgeneracijske jezikovne kontinuitete.⁷

Kombinacija navedenih teoretskih pristopov omogoča analizo sociopsiholoških

⁷ Spodbuden primer pomeni oživljanje slovenščine v Beneški Sloveniji, optimistični pa so tudi revitalizacijski trendi v slovenskem Porabju.

sestavin jezikovnih stikov ter razmerij med jezikom in etnično identiteto. Raziskovanju iz navedenih zornih kotov pa se v zadnjem času pridružuje še ekonomski vidik, opazovanje jezika kot simbolnega in tržnega kapitala skupnosti.

Zaključek

Raziskovanje jezikovnih pojavov in jezikovne rabe je integralna sestavina etničnih študij. Z opredelitvijo značilnosti jezikovnega stika na avstrijskem Koroškem, ki je v svetovni literaturi šele dvajset let kasneje dobila uradno ime *diglosija*, se obrisi medstrokovnega raziskovanja jezikovne raznolikosti v slovenskem etničnem prostoru zarisujejo daleč pred uradnim poimenovanjem konkretnih medstrokovnih ved. Poleg navedenih pristopov je na razpolago še mnogo drugih, ki jih na tem, omejenem prostoru nisem predstavila. Konceptualni pristopi medstrokovnega raziskovanja jezika in jezikovne rabe, ki so jih slovenski raziskovalci od sredine 60. let prejšnjega stoletja dalje prilagajali in razvijali pri raziskovanju medetničnih in medjezikovnih razmerij v slovenskem etničnem prostoru, upoštevaje posebnosti slovenske bivanjske izkušnje, so primerni ne le za raziskovanje v jezikovno/etnično mešanih okoljih, temveč so lahko uporabni tudi pri osvetljevanju položaja slovenščine iz medstrokovne perspektive, med drugim tudi pri raziskovanju trendov njenega širjenja (ali opuščanja) v stiku z drugimi evropskimi in svetovnimi jeziki.

Z vidika razvoja medstrokovnega raziskovanja je namreč nadvse pomemben vsak drobec, ki ga raziskovanje slovenščine v etničnih študijah in nasploh, kakor v preteklosti tudi danes, lahko prispeva k potrjevanju ali zavračanju starih ter oblikovanju novih teoretskih konstruktov na globalni sceni znanosti.

Literatura

- CHOMSKY, Noam, 1965: *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, MA : MIT Press.
- FERGUSON, Charles F., 1959: Diglossia. *Word* 15. 325–340.
- GILES, Howard (ed.), 1977: *Language, ethnicity and intergroup relations*. London: Academic press.
- GREENFIELD, Lawrence J. A., FISHMAN Joshua A., 1968: Situations and measures of language issues in relation to person, place and topic among Puerto Rican bilinguals. Joshua A. Fishman et al. (eds.): *Bilingualism in the Barrio*. New York. 430–458.
- GUMPERZ, John J., 1972: Sociolinguistics and communication in small groups. John. B. Pride & Janet Holmes (eds.): *Sociolinguistics*. Harmondsworth: Penguin. 203–224.
- GUMPERZ, John J., HYMES, Del (eds.), 1972: *Directions in sociolinguistics: the ethnography of communication*. New York: Holt.
- ISAČENKO, Aleksander V., 1938: O večjezičnosti. *Slovenski jezik* 1. 113–118.
- ISAČENKO, Aleksander V., 1939: *Narečje v vasi Sele na Rožu*. Ljubljana: Znanstveno društvo.
- LABOV, William, 1971: The study of language and in its social context. Joshua Fishman (ed.): *Advances in the Sociology of Language* 1. 152–216.
- LE PAGE, Robert B., TABOURET - KELLER, Andrée, 1985: *Acts of identity*. Cambridge.
- NEČAK LÜK, Albina, 1998: Jezik v etničnih študijah: nekaj raziskovalnih pristopov in izsledkov iz slovenske izkušnje. Inka Štrukelj (ur.): *Jezik za danes in jutri*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 77–90.
- POGORELEC, Breda, 1990: Sociolingvistični problemi slovenske etnične skupnosti v Italiji. Liliana Spinozzi Monai (ed.): *Aspetti metodologici e teorici nello studio del plurilinguismo nei territori dell'Alpe-Adria*. Tricesimo: Aviai Editore. 179–193.
- de SAUSSURE, Ferdinand, 1916 (1966): *Course in General Linguistics*. Charles Bally, Albert Sechehayes (ur.). New York, Toronto: McGraw-Hill.
- TAJFEL, Henri, 1978: *Studies in Intergroup Behaviour*. London, New York: Academic Press.
- VIGOTSKI, Lev S., 2010: *Mišljenje in govor*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- WEINREICH, Uriel, 1953: Languages in contact: findings and problems. New York: Linguistic circle of New York.